

Graffiti: l'art ingovernable

Passat i present d'un moviment artístic que es resisteix als intents de domesticació de les institucions

PÀGINES 17-20

Directa

setmanari de comunicació

Núm 354 19 de març de 2014 1,70 €

2-4

Els **murs que ens separen**: panoràmica d'un món dividit que gestiona els conflictes aixecant tanques

8-9

La lluita contra les privatitzacions de l'Assemblea en **Defensa dels Serveis Públics de Lleida**

A fons

Urbanisme per a la República de l'ordre: **el pla Macià** i el desenvolupament capitalista

16

Israel es desfà de les **sol·licitants d'asil africanes** gràcies a un acord secret amb Uganda

/ LOURDES LAO

EXPRESSIONS

'Graffiti': l'art ingovernable!

Un recorregut des dels inicis del 'graffiti' a la Barcelona dels anys 80 fins a la visió dels pintors i les pintores actives a l'actualitat. Coneixerem el jovent pioner d'aquest llenguatge artístic, les seves motivacions, el seu punt de trobada a la parada de metro de la plaça Universitat de la ciutat comtal... Parlarem de la repressió, encara no explicada, que van viure el 1991 i de com viuen avui dia el món del 'graffiti' alguns d'ells, encara actius.

Antonio Alcántara 'Jese'

@antalcantara

El graffiti: textos i imatges que trobem pintades a les parets de ciutats i pobles de manera lliure, creativa

i il·limitada, amb un atractiu visual que expressa i divulga l'estil del seu autor o autora, que utilitza pseudònim per mantenir l'anonimat. Generalment elaborats amb pintura en esprai de manera espontània, veloç i a llocs públics, no deixen ningú indiferent.

va impulsar el desenvolupament de diferents estils i la i propostes com el *wild style*, les *bubble letters* o el *throw up*. La cobertura mediàtica, la música, els programes musicals a la televisió i algunes pel·lícules comercials de gran èxit com *Beat-Street* o d'altres menys conegudes, però més properes a la realitat, com la pel·lícula *Wild Style* o el documental *Style Wars*, van acabar d'impulsar el salt del graffiti arreu del món.

A l'àrea metropolitana de Barcelona, els primers grups que utilitzen el graffiti apareixen a mitjan anys 80. Grups com Los Rinos, B.A. Secció gràfica, Fierro, Kukufruits o Trepax, que utilitzaven plantilles i, alguns, feien obres amb missatge i contingut social. Alhora, existia un graffiti més proper a la cultura hip-hop que es va iniciar amb el *breakdance*, ja que la gent que el ballava també feia pintades. Això va evolucionar cap a la firma personal o el *tag*, més proper al *graffiti-writing* americà. Algunes persones dels grups esmentats també es van unir a aquesta tendència i, d'aquesta manera, van aparèixer els grups pioners a Barcelona: SN, DFR, TAC, Golden, Mafia 2, TBC, Rock City...

“Voler acceptar el graffiti sense la seva essència d'il·legalitat és no entendre una de les seves motivacions principals”

A finals dels anys vuitanta, el jovent dels barris perifèrics de Barcelona, sobretot, comença a utilitzar el graffiti per expressar-se. Llavors, comencen a aparèixer *tags* i murals arreu de la ciutat i el transport públic es converteix en el mitjà ideal perquè tothom vegi les signatures. Són, majoritàriament, joves d'entre dotze i divuit anys que troben en l'art del graffiti l'eina ideal per expressar-se i relacionar-se. Al llarg d'aquest temps, la parada de metro de la plaça Universitat de Barcelona, la sortida del carrer Pelai, s'havia convertit en el punt de reunió i confluència de tot aquest jovent provinent de diferents parts de la ciutat i l'extraradi. Portaven el símbol d'Àfrica penjat al coll, escoltaven música negra, ballaven *breakdance*, cantaven rap i feien graffitis. La seva expressió artística era, en gran mesura, una expressió de malestar social i de trencament amb les normes establertes. Ballar *break* al vestíbul de l'estació, compartir fotos de graffiti i *fanzines*

El món del graffiti sempre ha estat envoltat d'un halo de misteri. Qüestions com per què es pinta, què se sent, què es vol expressar, etc. acompanyen tota persona que sent curiositat i s'apropa a aquest llenguatge artístic. La resposta, la podem trobar en les mateixes necessitats que mouen altres disciplines: expressar-se, sentir reconeixement, sortir de l'anonimat, fer història, deixar constància del pas pel món... però, segurament, encara n'hi ha més. El graffiti va acompanyat d'una condició transgressora, trencadora de límits i combativa. Una característica que defineix la seva idiosincràsia és la il·legalitat. Voler acceptar el graffiti sense la seva essència d'il·legalitat és no entendre una de les seves motivacions principals.

PIONERS DEL GRAFFITI

A finals dels seixanta, els grups d'adolescents dels barris perifèrics de la ciutat de Nova York i Filadèlfia van començar a escriure els seus noms a les parets del barri utilitzant pseudònims. En aquella època, s'anomenava *writing*, encara no s'utilitzava el nom de graffiti. Aquesta pràctica va saltar al transport suburbà, fet que va permetre una expansió molt ràpida del fenomen. La competició per veure qui aconseguia més atenció per part de les usuàries del metro

Continua a la pàgina següent >>>

EXPRESSIONS

>>> Ve de la pàgina anterior

i parlar amb col·legues de tot Barcelona convivia amb fer pintades al metro i els enfrontaments amb els efectius de seguretat del metro -en aquell moment, gestionat per l'empresa Protecsa. Cada diumenge, se n'hi podien arribar a agrupar 200.

El moviment feia anar de bòlit les autoritats de la ciutat de Barcelona i els càrrecs responsables del metro de l'època, ja que, possiblement per la falta d'organització i per la seva informalitat, esdevenia incontrolable. Les autoritats necessitaven saber de què es tractava i els mitjans de comunicació, per poder explicar a la societat què o qui era aquest jovent, cercaven *veus expertes* en sociologia o psiquiatria i altres disciplines, que van començar a parlar de *tribus urbanes* i a marcar i buscar característiques per poder classificar i dividir els grups juvenils en funció de la seva estètica.

El moviment feia anar de bòlit les autoritats de la ciutat de Barcelona i els càrrecs responsables del metro de l'època

Davant d'aquesta situació, les autoritats municipals van provar, principalment, amb la línia repressiva. Feien el control i el seguiment del jovent, el multaven i el detenien. Per exemple, els càrrecs responsables de Transports Metropolitans de Barcelona (TMB) disposaven d'arxius amb fotografies de la gent que es trobava a la plaça Universitat, on sortien les cares encerclades amb unes fletxes que indicaven el nom al costat del *tag*. De manera anecdòtica i puntual, TMB -en coordinació amb Justícia Juvenil- també va intentar iniciar alguna acció educativa amb les menors d'edat que enxampava fent pintades al metro, que es basava en la reparació, la reflexió i el reforç positiu. Les menors havien de netejar pintades als vagons i, a canvi, els deixaven fer

murals en alguna estació del metro com, per exemple, la de Maragall.

En aquest marc, la televisió pública de Catalunya, TV3, va emetre diferents programes on s'intentava fer una dissecció d'aquest moviment. Una jove Àngels Barceló ho explicava, el 1991, a través d'un reportatge al programa *Actual*. Més tard, el 13 d'octubre de 1991, alguns dels adolescents que havien sortit en aquest programa parlant i explicant la seva relació amb el grafiti i el moviment hip-hop van

ser detinguts i acusats de ser caps rapats i d'haver participat en les brutals agressions que van tenir lloc el 12 d'octubre d'aquell mateix any 1991 a Barcelona.

SEMPRE MOLEST

Les institucions han intentat engolir i reformar moltes expressions artístiques cedint murs per poder pintar o, fins i tot, creant esdeveniments completament institucionalitzats i mercantilitzats, com els famosos X-Games, que, alhora, conviuen

M2 genial
Màfia 2
Gràcia, Barcelona
Final dels anys 80

amb lleis de civisme cada cop més castadores. Però la transgressió i la voluntat de ser un art no institucionalitzat és condició sine qua non del grafiti, així com d'altres expressions de carrer. Per aquest motiu, vint-i-dos anys després, el grafiti continua sent incòmode per al poder.

Un mitjà d'expressió ingovernable que s'escapa del control social. En repassem alguns exemples actuals parlant amb Iñaki García, un veí del Raval que ho ha viscut en primera persona. Un cas que explica és el del grafiti, fet amb permís al barri del Clot de Barcelona, que els Mossos d'Esquadra van voler censurar perquè contenia una frase que evidenciava l'actuació policial en els casos de Pedro Álvarez, Esther Quintana i Juan Andrés Benítez. Un altre exemple que explica és el del que es va fer al carrer Aurora (Raval) arran de la mort de l'empresari Juan Andrés Benítez Álvarez a mans dels Mossos d'Esquadra l'octubre de 2013. Un grafiti que s'ha convertit, per al veïnat del Raval, en expressió popular, emblema i significat del que va passar. El grafiti continua sent l'art ingovernable. ◀

Una història mai explicada del hip-hop barceloní

Hi ha una part de la història del moviment hip-hop barceloní i del seu punt de trobada a la plaça Universitat durant els anys 80 i 90 que no s'ha explicat. És tracta de la batuda policial que es va produir el 13 d'octubre de 1991 a les dues del migdia a la boca de metro del carrer Pelai, durant la qual els efectius anti-disturbis de la Policia Nacional van detenir tretze adolescents *rappers* i els van acusar de ser part dels caps rapats neonazis que, el dia abans, havien atacat brutalment diferents persones al centre de Barcelona durant la celebració del dia de la hispanitat. Una operació policial i mediàtica que va agafar força amb l'aparició de la foto dels detinguts als mitjans de comunicació. Tot plegat feia pensar que es podia tractar d'un muntatge policial i mediàtic per acabar amb el moviment hip-hop que es reunia a plaça Universitat. Així ho explica Jordi del Pino, un dels tretze detinguts el 13 d'octubre de 1991, que en aquell moment tenia setze anys: "Eren prop de les 13:30h de la tarda, estàvem recolzats a la barana de la sortida del metro del carrer Pelai mirant fotos al *fanzine* de grafitis *CFC*. Com sempre, hi havia hagut moguda amb la Protecsa i molta gent ja havia marxat. Vam al·lucinar quan quatre furgonetes d'antidisturbis se'ns van tirar a sobre i se'ns van endur detinguts".

Actualment, Jordi Pino té 38 anys i continua gaudint del grafiti i l'art pintant quadres des de la ciutat de Granada.

A partir d'aquell moment, va començar una detenció de més de 72 hores, que va incloure diferents episodis de vexacions per part del cossos policials, i la repercussió posterior, que va durar molt més, a causa de l'experiència traumàtica de sortir a les portades dels diaris i els mitjans acusats de ser qui no eren. De les 95 persones detingudes durant l'operació policial, els joves grafiters van ser els únics que van sortir als mitjans emmanillats i pujant a les furgonetes.

Un altre dels afectats, Eduard Matas, que casualment era un dels que parlava durant més minuts a un reportatge emès per TV3 mesos abans, diu el següent: "En teoria, se'ns va confondre amb *skins*, a la pràctica, va ser un muntatge de la policia per a la premsa i, per tant, per a la població, per dir que havien detingut els autors dels crims feixistes del dia anterior".

Posteriorment, els mitjans es van fer ressò de les queixes de les famílies dels adolescents, que no entenien com podien haver estat detinguts l'endemà de les brutals agressions sense tenir cap relació amb els fets i criticaven les detencions indiscriminades. El 17 d'octubre, un diari recollia les declaracions

Retall d'un article del diari *El Observador* on apareixen dos dels grafiters detinguts el 13 d'octubre de 1991

d'una dona a les portes de la Jefatura Superior de Policia. "El meu nen no és cap ultradretà. Al contrari, si té unes melenes que li arriben fins aquí", sanglotava mentre es portava la mà a les esquenes. El jutge Salcedo, titular del jutjat número 14 de

“La meva manera de fer és pintar on sigui, gaudir-ho i prou!”

Personatge
Tone
Cardedeu
Any 2012

Poder popular
Roc Blackblock
Sants, Barcelona
Any 2013
/ FOTOTERRA.CAT

Glossari:

TAG: signatura personal i de grup. A part del nom, també expressa un estil artístic propi.

WRITTING: nom utilitzat durant els anys 60 per definir la pràctica del graffiti.

CFC: nom d'un *fanzine* que fa referència al clorofluorocarbon (CFC) que portaven els esprais de pintura.

WILD STYLE (estil salvatge): tipus de graffiti que combina lletres i formes de manera complexa.

BUBBLE LETTERS (lletres de bombolla): tipus de graffiti format per lletres en forma de bombolla.

THROW UP (vomitat): estil basat en lletres fetes de manera molt ràpida.

BEAT-STREET: el bateig del carrer.

JAMS: festes de hip-hop.

VIDEO: entrevista a Tone

Tone va néixer el 1972 i, actualment, pinta amb els grups de graffiti Sexoful i Classic Basic. Va començar a pintar el 1989 a Barcelona. Els seus referents són pintors com Senty's, Sutit, Fase i la gent de Sant Andreu o el Carmel de Barcelona. Ell va ser un dels joves graffeters detinguts durant l'operació policial de l'octubre de 1991.

Per què utilitzes el graffiti? Què vols expressar?

És millor una paret amb color i amb un mural que no pas gris. El que vull és expressar-me. Em surt de dins. Gaudixo fent l'esbós i pintant-ho a la paret, a qualsevol lloc. No tinc cap necessitat que ningú ho vegi. Hi ha *frikis* que surten amb la bici i jo surto a pintar.

Com era el graffiti als anys 90?

Era l'època de l'inici: l'essència. Un moment molt autèntic. Hi ha peces mítiques, com *Alta tensió*, de Fase, al barri de Sant Andreu. La gent pintava amb esprai de mala qualitat, per exemple, el famós *Duplicor*. Era per pintar xapes de cotxes i, amb ell, fèiem virgueries a les parets.

Què significava anar a la plaça Universitat?

Era la manera d'estar connectat. Era el punt de trobada de tot. Els primers que el van utilitzar van ser els *breakers*. A

partir d'aquí, vam començar a anar-hi els pintors de graffiti. Normalment, ells s'estaven a baix ballant i nosaltres, a dalt. Coneixies altres graffeters, t'assabentaves de les *jams*, podies aconseguir *fanzines* i fotos de graffitis en color... El tema és que el govern, l'Ajuntament i la policia no tenien ni idea del que érem. Érem molestos i ells volien tenir-ho tot controlat. Se'ls escapava de les mans.

Com vas viure les detencions del 13 d'octubre de 1991?

La moguda del 13 octubre va ser mot bèstia. Jo tenia divuit anys i estava de recluta, m'havien portat a fer la mili. Em van detenir a les escales del metro d'Universitat mentre xerrava amb una amiga i em va tenir arrestat durant 72 hores. L'experiència va ser dura, però, als 13 que érem, ens va unir molt. Vam haver de compartir l'espai amb gent de tot tipus. Vam sortir en llibertat sense càrrecs. Es van adonar que l'havien cagat. A casa, va ser un trauma, amb el missatge que havia sortit a la tele, es pensaven que era un presumpte assassí i nosaltres no sabíem ni com ni per què. I jo, simplement, era un nano a qui li agradava el

graffiti. Vaig sortir als diaris emmanillat entrant al furgó policial amb la dessudadora de l'equip de futbol americà dels Red Skins i amb un titular que m'acusava d'assassí. Des d'aleshores, cada vegada que lleigeixo una notícia, no me'n refio. Si a mi em van fer això, què deuen fer a d'altres persones... A més, em van tractar tan malament que, des d'aleshores, no els puc ni veure.

Com veus el graffiti avui dia, la dualitat civisme-vandalisme?

La idea és bàsica perquè estigui gris, està millor amb color i un mural. L'ajuntament vol tenir-ho tot controlat, i l'únic que volem és expressar-nos. Ens encasellen: aquí sí que pots i aquí no. Vinga! I tots com borregos a pintar on ens diuen. Truquen pintors estrangers per pintar. Així donen la imatge de suport al graffiti mentre, per l'altra banda, als d'aquí ens foten la multa. Però la tele diu que l'Ajuntament és bo i tothom s'ho creu. És un doble joc. Fan els X-Games i, després, persegueixen els *skaters*; pinten l'antic mercat de les glòries i, després, multen els graffeters. Jo entenc el graffiti així i, encara que em convidin a pintar i em donin la pintura, no pinto als seus actes perquè, si ho faig, estic legitimant que, després, em multin quan pinto a la paret. És una lluita, aquesta és la manera d'entendre-ho. La meua manera de fer és pintar on sigui, gaudir-ho i prou! ◀

Barcelona, va declarar als mitjans de comunicació de l'època que els delictes que els imputava la policia eren “més que dubtosos” i que “no hi havia cap base per decretar l'ingrés a presó per vincular-los als fets violents que els imputava la policia”.

“La nostra cara va sortir als diaris i a la televisió i això va tenir conseqüències a la feina, amb la família i amb els coneixuts. Durant mot de temps, ens van titllar de ser caps rapats i ens vam veure marcats pel que no érem. Ha estat un tema del qual no hem volgut ni parlar durant molts anys. Si ens ha passat això a nosaltres, quines altres coses deuen estar passant”, explica David C. Que, després d'aquella detenció, va continuar pintant graffitis i, actualment, és un dels pintors més reconeguts i cridat per col·laborar en diferents projectes artístics.

Els adolescents no van ser condemnats i van rebre el consell dels seus advocats de no moure més el tema per evitar represàlies. Vint-i-tres anys després, aquesta història no havia estat explicada. Un estratègia política en què, per alguns dels protagonistes, la policia va deixar actuar brutalment els caps rapats el dia anterior per justificar les detencions dels dies següents. La majoria de mitjans de comunicació van reproduir fidelment la versió oficial. Era el marc perfecte per donar un cop prou traumàtic per desmantellar l'antiautoritari, anti-racista, molest i desorganitzat moviment hip-hop que es concentrava cada diumenge a la plaça Universitat.

El carrer és nostre!

Roc Blackblock i Antonio Alcántara
@rocxl i @antalcantara

Roc Blackblock és artista de graffiti i tatuador. Amb formació artística, va fer el salt a la paret a finals dels anys 90 de la mà de pintors com Sedy's. Va començar a pintar centres socials okupats com l'Hamsa. Actualment, és un artista reconegut a qui criden per col·laborar en diferents projectes socials. Després d'una conversa amb ell, aquí plasmo com viu el món del graffiti. Idees i conceptes que compartim els dos.

Fa uns mesos, es va organitzar una pintada de graffiti autoritzada per l'Ajuntament al Mercat Central de Gràcia. Es van pintar totes les persianes i, al cap d'un mes, algú es va dedicar a escriure-hi la frase: "Pintar a murs legals no és graffiti". Atacar l'artista per voler expressar-se és erroni. Es pot entendre, però el problema és un i és molt simple. És una qüestió ideològica. El govern projecta un model de ciutat i construeix en aquella direcció. Ho decora amb paraules com civisme, convivència i urbanitat per construir una ciutat basada en el productivisme i la rendibilitat. De nou, l'explotació capitalista.

Cap governant no ens pregunta si estem d'acord que hi hagi tanques publicitàries on ens venen productes a través del cos de la dona, però, si un graffiter posa el seu nom entre la *maranya* publicitària, és vandalisme. Queda clar, qui governa defineix què està bé i què està malament. I, a més, ho diuen ben alt: *Barcelona: la botiga més gran del món*. Sota els conceptes de vandalisme o incivisme, s'intenta inculcar un control social del veí sobre el veí.

Hem de reivindicar el nostre dret de pintar i exigir que l'Ajuntament no utilitzi l'espai públic com si fos propietat seva

Barcelona es promou com una ciutat multicultural, històrica i puntera. Si això fos real, no existiria l'ordenança cívica. Simplement, es proporcionaria l'art per obrir vies d'expressió als joves. No només per trobar una professió i guanyar diners, sinó també com a activitat que fomenta la salut personal, col·lectiva i social.

Hi ha un ideologia molt clara rere l'actuació de l'Ajuntament, que promociona el graffiti i el legítima com a art bo en actes concrets, però, en canvi, persegueix el

que s'escapa del seu control i el classifica com a vandalisme. Un exemple clar d'això és el mural de les dues sargantanes en trencadís fetes al carrer Entença de Barcelona. En Roc va ser multat per fer aquell graffiti. Posteriorment, l'Ajuntament el va utilitzar per promocionar l'any Gaudí i va aparèixer a samarretes, postals i diaris. El vândal deixar de ser-ho quan dona calés.

Hem de reivindicar el nostre dret de pintar i hem d'exigir que l'Ajuntament no utilitzi l'espai públic com si fos propietat seva. Entre totes, ho haurem de decidir. L'Ajuntament és com l'administrador de la finca, no n'és el propietari, no pot decidir. L'Ajuntament ens hauria de demanar permís, per exemple, per posar la samarreta del Barça a l'estàtua de Colom.

L'Ajuntament hauria d'establir un consens sobre quines parets no es pinten (per exemple, botigues, monuments històrics...). La ciutat la fem entre totes i, per tant, la norma ha de ser consensuada entre totes. Però, com que els votem cada quatre anys, ells tenen la legitimitat per fer-ho... Això diuen! La realitat és que la legitimitat la tenim les persones que fem la ciutat dia a dia.

El graffiti és producte d'aquesta societat, sorgeix de la necessitat d'expressar-nos. L'entorn ens aclapara, ens ven, ens omple de publicitat i, si intentem

escriure el nostre nom, som uns vàndals. La política de *tolerància 0* exclou tot allò que no dona diners als governants de la ciutat mitjançant lleis com la normativa cívica. O t'elimino o et fagocito. A les últimes eleccions, el PSC va fer un míting amb graffiters, tot i que va ser qui va crear l'ordenança que els multa. Queda ben clar!

Qualsevol persona pot practicar el graffiti, és democratitzador; només necessites una paret, esprais i ganes de fer-ho. És una expressió personal, sense judicis, sense alcaldes... No fa falta examen d'ingrés. El graffiti és ingovernable! ◀

Maquis
Roc Blackblock
La Salut, Barcelona
Any 2013

VIDEO: 'making-off' del graffiti de l'Ateneu 9Barris reproduït a la portada

Edat no, actitud!
Roc Blackblock
Azkoitia, Guipúscoa
Any 2004

+ info

LECTURES

- *La gràfica del Hip-Hop a Barcelona. Els orígens*. David Shot. Stay True, 2012.
- *Pioners del graffiti a l'Estat espanyol*. Gabriela Berti. Universitat Politècnica de València, 2009.
- *Barcelona 1000 graffitis*. Rosa Puig Torres. Gustavo Gili, 2005.
- *Style: Writing from the underground*. Stampa Alternativa/IGTimes, 1996.

- *El otro arte de escribir*. Jorge Méndez i Sergio Garrido. Escuela de Arte de Valladolid, 2002.
- *Barcelona Murs*. Genís Cano i Anxel Rabuñal. Ajuntament de Barcelona, 1991.

WEBS

- BCN OLD SCHOOL: bcnoldschool.blogspot.com
- ART CRIMES: graffiti.org
- BOMBCELONA: bombcelona.es
- MTN-WORLD: mtn-world.com/es

ger
ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/del PI 25.Ribes.(Garraf),Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

productes
de la
terra!

El portal
de venda
de productes
dels PPCC

www.productesdelaterra.cat

RADIO PICA
www.radiopica.net

+ = X

La nostra suma
MULTIPLICA

eco5 GRUP COOPERATIU
www.gruppecos.coop